

Резюме звіту: War in religious dimension. Attacks on religion in Crimea and Donbas region

1. Разом зі збройною агресією Російська Федерація принесла зловживання широким спектром прав людини на Східну Україну та Кримський півострів. Серед цілей російських атак — свобода релігії та віросповідання як універсальне право людини.
2. Міжнародна Комісія США з релігійних свобод стверджує, що Росія не тільки постійно посилює утиски проти свободи віросповідання, але й поширює свою репресивну політику на територію сусідньої держави шляхом військового вторгнення та окупації. Така політика, починаючи від адміністративного тиску до свавільних ув'язнень та позасудових вбивств, здійснюється систематично, постійно і несподівано.
3. Для російського режиму в анексованому Кримському півострові і проросійського режиму на окупованих територіях Донецької та Луганської областей релігія почала відігравати вирішальну роль. Державотворчі процеси в так званій Луганській народній республіці / Донецькій народній республіці, а також проросійські соціальні зрушення в Криму в значній мірі ґрунтуються на православному християнстві московського типу. Разом з російською мовою і централізованим самодержавством московське православ'я служить соціальним клеєм для суспільств, які Росія і проросійські сили намагаються побудувати там. Це призводить до високого рівня утисків всіх конфесій, які не стосуються московського християнства.
4. У травні 2014 року так звана Донецька Народна Республіка випустила свою конституцію, в якій зазначається: «Провідною і домінуючою вірою є православна віра ... яку визнає Російська Православна Церква (Московський Патріархат). Історичну спадщину і роль Російської Православної Церкви (Московського Патріархату) визнають і поважають, в тому числі, як основний стовп російської світової доктрини».
5. У серпні 2014 року Патріарх Кирил звинуватив «уніатів» і «схизматиків» у боротьбі проти православного духовенства на сході України та захопленні сакральних об'єктів
6. Окупаційна влада приховує злочини під виглядом права і, таким чином, легалізує утиски. Влада самопроголошеної Донецької народної республіки та Луганської народної республіки ухвалюють законодавство, спрямоване на контроль діяльності релігійних організацій та боротьбу з екстремізмом. Закони імітують закони Російської Федерації і служать інструментом репресій релігійних меншин і боротьби з тими, хто не підтримує окупаційні влади. Анексований Крим регулюється російським законодавством де-факто.
7. Російська Православна Церква офіційно заперечувала будь-яку роль у суперечності в Україні. Проте свідчення тісних зв'язків між Московським Патріархатом і проросійськими силами накопичуються звідколи проросійські бойовики захопили українські території на сході навесні 2014 року. Це включає участь російських сепаратистів, які використовують канонічну ортодоксальну риторику і проголошують себе захисниками християнства і руского міра. Духовенство Української Православної Церкви Московського Патріархату надає підтримку своїм житловим приміщенням для бойовиків, пропагує ідею, що Україна не існує як легітимна держава, благословляє боротьбу з «грішниками», «схизматиками» і «американськими агентами».
8. Проросійські сили нападають на представників будь-якої конфесій, відмінних від Московського Патріархату.
  - i) У березні 2014 року місцеві проросійські бойовики знищили намет, встановлений шанувальниками та пасторами близько 60 місцевих церков різних конфесій (за винятком духовенства Московського патріархату), об'єднаних у Донецьку раду Церков. Бойовики атакували і погрожували духовенству насильством і називали їх «уніатами», «схизматиками» і «сатаністами». 23 травня, місцевий протестантський пастор Сергій Косяк був затриманий і жорстоко побитий, нібито за його проукраїнську позицію.⁸ Інший організатор молитовного

марафону, пастор Олександр Хомченко, був викрадений 8 серпня 2014 року і підданий тортурам. молитви на площі Конституції міста.

ii) Українську греко-католицьку церкву часто звинувачують у секті на контрольованих сепаратистами територіях Донецької та Луганської областей. 29 січня 2016 року влада сепаратистів організувала акцію протесту проти українських греко-католиків у Донецьку. Церква була звинувачена у фінансуванні ЦРУ, за допомогу Збройним Силам України та «промивання мозку» молоді.

iii) 4 липня 2014 року був викрадений отець Тихон (Сергій) Кульбака. Його залишили десять днів у неволі, він був підданий макетному страту. Священникові було відмовлено у ліках, необхідних для лікування його діабету, що призвело до серйозних ускладнень здоров'я.

iiii) Віктор Вонсович, священник з Горлівки, був заарештований і затриманий на 10 днів. Після звільнення йому погрожували стратою, якщо він повернеться до Горлівки.

v) польський католицький священник Павло Вітек був викрадений і провів день у підвалі будівлі Служби безпеки.

vi) 9 березня 2014 року кілька сотень проросійських активістів підійшли до священника 156REL8 в Покровську і агресивно кричали до нього та інших учасників, які брали участь у молебні.

vii) Експерт-священник Української Греко-Католицької Церкви Степан Менйок був незаконно ув'язнений у 2014 році в Донецьку. Його звинувачували в шпигуні США. Перед цим його будинок був розграбований і його автомобіль був експропрійований.

viii) Священики Михайло Заворчук та Іван Талайло були незаконно затримані. Священник Іван Талайло був замучений електрикою, і священник Михайло Заворчук був змушений дивитися на тортури.

viii) На території так званої Донецької Народної Республіки Українська Греко-Католицька Церква не може бути перереєстрована згідно з так званим місцевим законом. Парафії Української Греко-Католицької Церкви в Макіївці були закриті. Те ж саме з парафіями в Зугресі, Хрустальному (колишній Красний Луч), Докучаєвську.

x) 15 травня 2014 року Українська Православна Церква Київського Патріархату зробила офіційну заяву "про численні факти загроз життю та здоров'ю священнослужителів та вірних, про навмисні перешкоди діяльності Церкви" 2. і просили священників стати підлеглими Московському патріархату, оголосили "смертні вироки". На сьогоднішній окупованій території 30 з 40 парафій Київського Патріархату припинили свою діяльність³.

xi) У травні 2014 року в Слов'янську російські козаки захопили власність Української Православної Церкви Київського Патріархату на вулиці Карла Маркса. Місцевий голова церкви архимандрит Сава пішов з міста після того, як його ім'я з'явилося на «списках виконання».

xii) Священник Київського Патріархату Олександр Шкумат з Новоазовського району зіткнувся з численними загрозами, його будинок був розграбований, церква була піддана обстрілу, а ікони, література і атрибути спалили на подвір'ї¹

xiii) Священики Олександр Шумін і Валерій Лоторев були викрадені і жорстоко побиті. Священики Павло Мінков і Юрій Іванов були викрадені і піддані примусовій праці в таборах проросійських сил. Капелана Валентина Серовецького затримали в липні 2014 року і утримували на двох місяцях у Луганську. Його били, змушували копати траншеї і масові поховання. Він переніс переломи ребер і заразився гепатитом С.²

xiiii) Окупаційна влада в Донецькій та Луганській областях сприймає євангельських християн як західних шпигунів, агентів ЦРУ або Служби безпеки України. Місцеві громади повинні збиратися таємно без публічних оголошень місць для проведення своїх зборів. Будь-яка вулична діяльність, публічні молитви, проповідь чи розповсюдження християнської літератури є небезпечними.

xv) 8 червня 2014 року в Слов'янську проросійські бойовики затримали чотирьох членів Преображенської церкви: дорослих синів пастора Рубена Павенка та Альберта Павенко та

двох дияконів церкви Віктора Брадирського та Володимира Величко. Чоловіків відвезли до колишніх відділень Служби безпеки України в Слов'янську, жорстоко побили і вбили

xvi) Наприкінці квітня і на початку травня 2014 року проросійські війська на чолі з Ігорем Гіркіном увірвалися в церкву "Добрі новини" у Слов'янську. Православний священик заявив, що церква повинна бути православною. До 100 бойовиків залишилися і обстріляли позиції українських сил з території церкви.

xvii) 12 серпня 2014 року в Хрустальному (колишній Красний Луч) був захоплений священик Євангельської баптистської церкви 158REL8. Бойовики били його, погрожували ножом, спалювали його сигаретами, обводили кулеметами, намагалися витягнути зуби. Бойовики не давали йому їжу на регулярній основі, щодня проводили макетні страти, доки його не звільнили на четвертий день через головне військове втручання сепаратистів.

xviii) 3 липня 2014 року 159REL8, священик протестантської церкви, був захоплений проросійськими бойовиками в передмісті Слов'янська. Його звинувачували в "неправильній" вірі і піддавали психологічному тиску і погрозам.

xviii) 14 червня Торезькі приміщення Євангельської церкви були захоплені козацьким батальйоном. Бойовики загрозували віруючим і духовенству і наполягали на тому, що євангелізація є релігією секти. Пастор Микола Калиниченко був затриманий і попередив, що якщо він продовжить свою релігійну діяльність, він буде розстріляний.

xx) Церква адвентистів сьомого дня в Дебальцеве була майже знищена в артилерійському перестрілці наприкінці липня 2014 року після того, як проросійські бойовики розташувалися за 50 метрів від церкви.

xxi) 27 вересня 2014 року бойовики пробралися до церкви адвентистів сьомого дня у Горлівці. Вони зупинили масу і сказали громаді залишити, пояснивши, що «це православна земля, а для сект немає місця». Пастор Сергій Литовченко був схоплений і затриманий на 20 днів

xxii) У серпні 2014 року, під час служби в церкві п'ятидесятників у Донецьку, проросійські бойовики наказали припинити службу і заборонили громаді повернутися до церкви коли-небудь.

xxiii) Більшість баптистських церков були присвоєні проросійськими батальйонами на окупованих територіях Луганська і Донецька. Будинки використовуються як табори.¹

xxiii) У жовтні 2014 року озброєні бойовики захопили приміщення Церкви Христа в Петровському районі Донецька. Командир батальйону звинуватив керівників церкви та громади в співпраці з американцями і заявив: «Ми тільки підтримуємо Православну Церкву, і ваші протестантські церкви не повинні бути тут».

xxv) 17 червня 2014 року проросійський батальйон «Восток» штурмував християнський реабілітаційний центр «Вечірній світ» у Донецьку і викрав 27 осіб.

xxvi) 26 червня 2014 року бойовики обшукали і розграбували Євангельську церкву Переможців у Дружкові, а протягом тижня тримали пастора Павла Лісько та його дружину.³

xxvii) 27 вересня 2015 року в місті Довжанськ бойовики заарештували пастора місцевої п'ятидесятницької громади Тараса Сені. Окупаційні влади звинувачували його в співпраці з представниками Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ.⁴

xxviii) Серпень 2018 року в дитячому таборі судової палати Української п'ятидесятницької церкви троє духовних осіб були заарештовані окупаційними властями, звинувачені в саботажі, допитували, погрожували, жорстоко били і потім звільняли.

xxviii) 26 липня 2018 року так зване Міністерство державної безпеки Луганської народної республіки заборонило Союзу євангельських баптистів України. Релігійна організація називалася "екстремістською", а її діяльність описувалася як "руйнівна"

xxx) 6 липня 2018 р. експропріювали протестантську баптистську церкву «Нове життя» в Макіївці Донецької області.

xxxi) Переможці протестантської церкви⁸ у приміщеннях Дружківки (Донецька область) та будівлі цеху реабілітаційного цеху були обшукані в середині червня та на початку липня 2014 року. Його і його дружину як заручників.

xxxii) 41 член Свідків Єгови були викрадені окупаційною владою у Східній Україні та піддані насильству⁹.

xxxiii) 4 серпня 2017 року озброєні бойовики втручаються в літургію Свідків Єгови в Алчевську на Луганщині та в місті Луганську і розкривають листівки з дзвінками про владу Луганської народної республіки. Мабуть, так звані силовики самі принесли матеріали. Пізніше це стало причиною заборони діяльності свідків Єгови на окупованій території Луганської області.

xxxiiii) У 2014 році та на початку 2015 року окупаційна влада захопила 12 Залів Царства, що належали Свідкам Єгови.

xxxv) 8 серпня 2014 року, 163REL8, член Міжнародного товариства свідомості Крішни в Луганську був затриманий, побитий, замучений електрикою, і його нігті пальця ноги були зняті. Він був звільнений у вересні 2014 року, після того, як підписав документ, який хоче хреститися.

xxxvi) Церква Ісуса Христа Святих Останніх Днів або Церква мормонів зникли з окупованої території внаслідок ворожості до цієї деномінації, викликані її американським походженням, а також через вилучення всіх її будівель.

xxxvii) 28 червня 2018 р. в Донецьку було здійснено набіг мечеті аль-Амаль, вилучено молитовні книги та іншу релігійну літературу. Імамів і парафіян брали на допит.

xxxviii) У травні 2016 року релігійна література релігійного управління мусульман Донбасу була визнана екстремістами. Вся діяльність мусульманської громади була заборонена.

4 червня 2019 р. мечеть Ахат-Джамі в Донецьку була атакована 82-мм мінометними бомбами для дискредитації Збройних Сил України¹².

9. Висновки. Території, що знаходяться поза контролем українського уряду, є місцем, де члени всіх релігій і конфесій, окрім Української Православної Церкви Московського Патріархату, піддаються систематичним пригніченням. Частина злочинів замаскована як кампанія проти екстремізму, частина виходить з потурання влади, частина - під законом. Більшість злочинів можна кваліфікувати як порушення ст. 9 Європейської конвенції про права людини¹³ і ст. 18 Загальної декларації прав людини.

* * *

1. United States Commission on International Religious Freedom, '2017 Annual report', Apr. 2017: page 68, available at: <https://www.uscirf.gov/sites/default/files/2017.USCIRFAnnualReport.pdf>
2. Information portal of DPR, full text in Russian available at: <http://dnrespublika.info/o-республике/конституция-донецкојнародној-республики/>
3. His Holiness Patriarch Kirill, 'The Russian world is a special civilization that must be preserved', September 8, 2014, available in at: <http://www.patriarchia.ru/db/text/3730705.html>
4. Department for External Church Relations of The Russian Orthodox Church, 'His Holiness Patriarch Kirill urged the Primates of the Local Churches to have their say in defense of the Orthodox Christians of Eastern Ukraine', september 14, 2014, available at: <https://mospat.ru/ru/2014/08/14/news106782/>
5. Unian Information agency, 'Militants in Slavyansk are sheltered in the local Orthodox center', April, 2014, available at: <https://www.unian.net/politics/908218-boevikov-v-slavyanske-priyutili-v-mestnom-pravoslavnom-tsentre-shtepa.html>
6. Center for Civil Liberties and International Partnership for Human Rights, 'When god becomes the weapon: Persecution based on religious beliefs in the armed conflict in Eastern Ukraine', April 2015, page 11, available at: https://iphronline.org/wp-content/uploads/2015/07/when_god_becomes_the_weapon_may2015.pdf
7. Center for Civil Liberties and International Partnership for Human Rights, 'When god becomes the weapon: Persecution based on religious beliefs in the armed conflict in Eastern Ukraine', April 2015, page 10, available at: https://iphronline.org/wp-content/uploads/2015/07/when_god_becomes_the_weapon_may2015.pdf
8. Center for Civil Liberties and International Partnership for Human Rights, 'When god becomes the weapon: Persecution based on religious beliefs in the armed conflict in Eastern Ukraine', April 2015, page 11, available at: https://iphronline.org/wp-content/uploads/2015/07/when_god_becomes_the_weapon_may2015.pdf
9. Institute for Religious Freedom, 'Freedom of religion at gunpoint: Russian terror on the occupied territories of Eastern Ukraine', Kyiv, 2018, page 11, available at: <https://irf.in.ua/files/publications/2018.10.24-IRF-Report-UKR.pdf?fbclid=IwAR3AObq7Q3RiwHWMTCoG20p0SMXx9eALRP5GS9hlD8o6kLDVst9L8Enmt-E>

10. Institute for Religious Freedom, 'Freedom of religion at gunpoint: Russian terror on the occupied territories of Eastern Ukraine', Kyiv, 2018, page 14, available at: <https://irf.in.ua/files/publications/2018.10.24-IRF-Report-UKR.pdf?fbclid=IwAR3AObq7Q3RiwHWMTCoG20p0SMXx9eALRP5GS9hlD8o6kLDVst9L8Enmt-E>
11. Institute of Religious Freedom, 'Chronicle of terror: Religious persecution by pro-Russian militants in east Ukraine', Kyiv, Ukraine, August, 2014, available at: https://www.irf.in.ua/eng/index.php?option=com_content&view=article&id=421:1&catid=34:ua&Itemid=61
12. Ukrainian Orthodox Church of Kyiv Patriarchate, 'Official statement', May 15, 2014, available at: <http://www.cerkva.info/uk/news/patriarkh/4852-synod-documenty.html>
13. Religion in Ukraine, 'In Donetsk region, for the first time during the armed conflict, the Adventist prayer house was destroyed', July 31, 2014, available at: https://www.religion.in.ua/news/ukrainian_news/26494-na-donetchine-vpervye-za-vremya-vooruzhennogo-konflikta-razrushen-molitvennyj-dom-adventistov.html
14. The official website of Seventh Adventists Church in Ukraine, 'Armed men in Horlivka kidnapped an Adventist pastor from a prayer house during the Eucharist', September, 2014, available at: <http://logosinfo.org/2014/09/29/vooruzhennye-lyudi-v-gorlovke-poxitili-adventistskogo-pastora-iz-molitvennogo-doma-vo-vremya-svyatogo-prichastiya/>
15. VICE News, report 'Secret Protestant Churches in Donetsk: Ukraine's Religious War', March, 2015, available at: <https://www.youtube.com/watch?v=mhEe2PSaEW0>
16. News of christian world, 'Militants of the Vostok battalion attacked the Donetsk rehabilitation center and kidnapped 27 people', June 18, 2014, available at: <http://prochurch.info/index.php/news/more/29609>
17. Christian Megaportal 'Invictory', 'The authorities of the unrecognized DPR seized the premises of the Protestant church in Makiivka', June 09, 2018, available at: <https://www.invictory.org/news/persecutions/10397-vlasti-nepriznannoj-dnr-zahvatili-pomeshhenie-protestantskoj-tserkvi-v-makeevke>
18. See Truth Hounds' 'Attack on Akhat' Dzhami mosque (Donetsk). Analytical survey.'
19. European Convention on Human Rights, 1950, available at: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_eng.pdf
20. Universal Declaration of Human Rights, 1948, available at: https://www.un.org/en/udhrbook/pdf/udhr_booklet_en_web.pdf